

SELSKÁ VÁLKA
A POLSKO-ŠVÉDSKÁ INTERVENCE

1. PŘÍSEŽNÝ ZÁPIS CARA VASILIA ŠUJSKÉHO

Kníže Vasil Šujskij, organizátor spiknutí proti Lzádmirijovi v Moskvě, byl po svržení samozvance prohlášen bojary dne 19. V. 1606 na náměstí za cara bez účasti Zemského sněmu. Protože neměl pevnou sociální oporu, přijal podmínky, které mu položili organizátoři jeho, „zvolení“¹⁴. — Chrestomatija po istorii SSSR I, Moskva 1951, str. 382—383.

Z boží milosti My, veliký panovník, car a veliký kníže vši Rusi Vasil Ivanovič, z štědrosti a milosrdenství blahoslaveného Boha, porodování celého sboru vyššího duchovenstva a po přímlovách i prosbách celého pravoslavného křesťanstva jsme se učinili carem a velikým knížetem v dědičné zemi našich prarodičů, v ruském státě, který bůh daroval našemu předku Rurikovi, který pocházel od císaře římského; potom po mnoho let až do praděda našeho, velikého knížete Alexandra Jaroslaviče Něvského, byli v tomto ruském státě moji předkové, kteří se nato oddělili na suzdalském údělu, nikoliv však násilím, nýbrž dělením uvnitř rodu, neboť velké rody obvykle usedaly na velké úděly. A nyní My, veliký panovník, jsouce na trůně ruského carství, si přejeme, aby pravoslavné křesťanstvo našlo pod naši carskou, dobro hájící vládu klid, mír a blahobyť. Proto jsme se rozhodli, My — car a veliký kníže vši Rusi Vasil Ivanovič, přisáhat na to, že My, veliký panovník, neodevzdáme žádného člověka na smrt, aniž ho [dříve] odsoudíme řádným soudem se svými bojary, a že jejich příbuzným, ženám ani dětem neodejmeme dědičné statky, ani dvory, ani majetky, jestliže nebyli spoluvinni; a stejně u velikých kupců, trhovců a řemeslníků, byt by se soudem a vyšetřováním ukázalo, že za vinu propadli hrdlem, nebudou jejich ženám ani dětem odňaty dvory, krámy ani majetky, nebudou-li na jejich vině spoluúčastni; ba ani lživých udání, My — veliký panovník, nebudeme poslouchat, ale [budeme] vyšetřovat všemi způsoby, abychom se dopídili pravdy a přesvědčili se na vlastní oči, aby pravoslavné křesťanstvo nevinně netrpělo; a kdo učiní na jiného lživé udání a prokáže-li se to, potrestat ho podle jeho viny: co udal nespravedlivě [na jiného], za to bude sám odsouzen. Na to vše, co je v tomto zápisu napsáno, My — car a veliký kníže vši Rusi Vasil Ivanovič, přisáháme před všemi pravoslavnými křesťany, že je budeme souditi, bude-li

ječi jakékoliv nebo jejich příznaky, má být dotyčný o samotě po dobrém vyslýchán; jestliže projeví skutečnou lítost bez jakékoliv potměšlosti, má se milostivě potrestat a povzbuďit podle viny. Jestliže se ukáže, že viny nebylo, tu se nemá pomlouvačům odpouštět, aby v budoucnu neosočovali; trestat se má jen podle viny a po řádném vyšetření. Nelituje-li viník svého provinění, tu je ho třeba přísně potrestat, aby viník pocítil, že je vinen, a poctivý, že má pravdu: smírnou hlavu meč neutne a pokorné slovo hráz prolomí.

Péče o sýpký a obilnice

V sýpkách má mít šatřář veškeré zásoby i obilí všeho druhu: slad, žito, oves, pšenice se nemá nechat shnít ani nemá na ně přiset a sněžit. Nemá být prožráno od myši, ani slehlé, ani zatuchlé. Co je v sudech nebo koších: mouka a jakékoliv zásoby, hrách, konopí, pohanka, nemeletá mouka, žitné a pšeničné suchary, to všechno má být zakryto, nádoba má být pevná, aby to nezvlhlo, neshnilo a nezatuchlo. Všechno má být změřeno a spočítáno: kolik čeho přivezou z vesnice nebo z trhu, se má zapsat; co se dá zvážit, má se zvážit. A kolik se čeho vydá či půjčí a na jakoukoliv potřebu, nebo komu pán nařídí něco dát, pak se má všechno zapsat. A kolik se všeho udělá, má se vědět: chléb a kalače, pivo a víno, jáhly, kvas, kyselá polévka, ocet, osivo, otruby, všei- jaké zbytky, droždí a chmelové šišky — to všechno, aby měl šatřář zváženo a zapsáno. Chmel, med, máslo a síl mají být zváženy.

na ně stížnost, řádným a spravедlivým soudem, že na nikoho bez viny neuvalíme svou nemilost, nikoho v nepravdě nevydáme nepřátelům a před veškerým násilím je budeme chránit.

2. Z KNIH Y ISAKA MAASSY

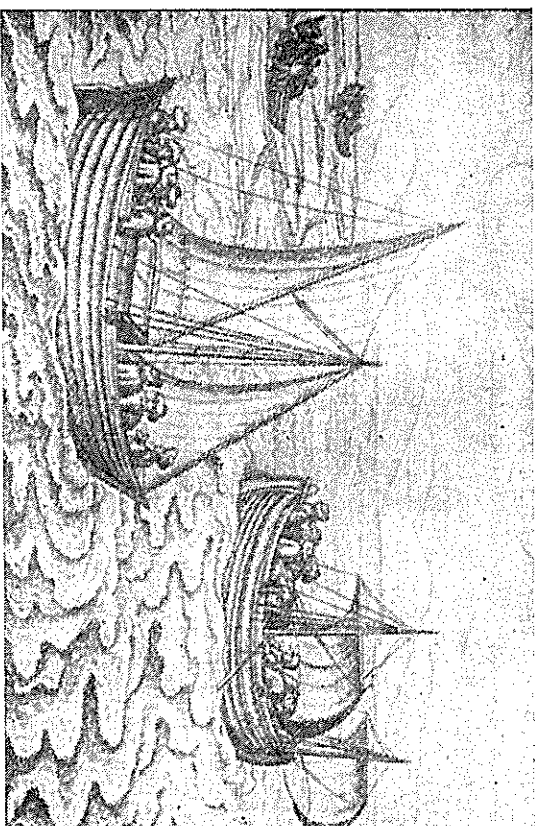
Isak Maassa, nizozemský kupec, byl v letech 1601—1609 a 1612—1634 za obchodem v Moskvě. Zaznamenával svá pozorování a sbíral všemožné zprávy o Sibíři. Jeho zprávy o Sibíři se opírají o zápisky jednoho z účastníků sibiřské výpravy za Borise Godunova. Maassovy zápisky byly vydány poprvé r. 1866 v Bruselu holandsky s francouzským překladem. Ruský překlad byl vydán poprvé roku 1874 a znovu roku 1937 pod názvem: Krátkoje izvěstije o Moskovii v načale XVII v., Moskva 1937. Chrestomatija po istorii srednich vekov III, Moskva 1950, str. 62—69.

V Moskovii žijí lidé nízkého původu, nazývají Anikoviči, pocházející od rolníka jménem Anika¹. Tento Anika byl bohatcem ve svém kraji a žil v oblasti ležící při řece Vyčegdě, ústící do Dviny, která se vlévá do Bílého moře na sto mil od pevnosti Archanděla Michaela. Anika měl mnoho dětí a všim byl od boha štědře obdarován a poželán, avšak hnán touhou po zisku, toužebně si přál poznat, kým jsou obyčleny ty země, odkud přicházejí s drahými kožíšninami a jiným zbožím lidé, kteří se jazykem, oděvem, zvyky i výrou liší od ostatních a nazývali se Samojedy i jinými neznámými jmény. Tito lidé přicházejí každoročně po řece Vyčegdě a vedli výměnný obchod s Rusy a Moskoviany ve městech Usoi a Ustugu, ležících při řece Dvině, neboť právě tam byly hlavní sklady a tržiště pro nejvážnější zboží, převážně pro drahocenné kožíšiny. Anika pak také proto tak vášnivě toužil, aby se dověděl, odkud přicházejí tyto lidé, poněvadž bylo nasnadě usoudit, že je možné získat u nich velké bohatství, neboť každého roku přiváželi kožíšiny za velké peněžní částky. Tehdy se zcela v tichosti dohodl a spřátelil s některými z těchto lidí a poslal s nimi do jejich země asi 10 či 12 svých lidí, jimž nakázal, aby co nejpřesněji zjistili, kterými zeměmi na cestě projdou, a aby pozorovali mravy, bydliště a způsob života těchto lidí, tak aby ho o tom všem mohli po svém návratu po všech stránkách zpravit. Když se šťastně vrátili, přijal je laskavě a přátelsky, zakázal jim však s kýmkoliv o tom všem mluvit a také sám si všechny zprávy, jež od nich dostal, ponechal pro sebe a nikomu se o tom ani nezmiňl.

Přistáho roku tam poslal velký počet lidí a dal jim jako doprovod několik svých příbuzných a důvěryhodných lidí. Vzali s sebou něco levnějšího zboží, jako např. malé zvonečky a jiné podobné „německé zboží“, a horlivě se seznamovali se zvláštnostmi této země.

¹ Anika Stroganov.

Přijeli četné pusté krajiny a velké řeky, až konečně dosáhli řeky Obu, kde se seznámili a spřátelili se Samojedy a zjistili, že je tu možno koupit kožíšiny za velmi nízkou cenu a že je možné lehce vyzískat ze země velká bohatství; takéž zjistili, že tento lid nemá města, žije pokojně

34. Ruské loď v Severním ledovém oceáně (vytina ze XVI. stol.).

v občinách a spravuje se staršími z vlastního prostředí, že se živí od-pornou stravou — masem zvířat dobytých na lovu, že neví nic ani o zemědělství, ani o obilí; dále poznali, že všichni jsou chytří a obratní střelci z luků, že své luky dělají z měkkého nebo ohebného dřeva a na konec šipu připevňují zaostrěný kámen, či rybí kosti, jichž užívají také místo jehel, a že nitě dělají ze slach různých drobných zvířat; tak sešívají dohromady různé kožíšiny, jež jim slouží za oděv, přičemž v létě je nosí srstí nahoru, kdežto v zimě dovnitř, obráceně ji k tělu. Svá obydlí pokrývají sobími kožemi nebo kožemi jiných zvířat, jejichž kožíšiny u nich nemají velkou cenu. Prostě lidé Anikovi zvědavě pozorovali vše, s čím se setkali, a vrátili se zpět k svému pánovi s velkým nákladem kožíšin. Když se tak od svých vyslanců dověděl, co si přál vědět, vedl Anika spolu s některými svými přáteli řadu let obchod s touto zemí, a díky tomu rod Anikův nabyl ohromného významu a velkých majetků. Jeho sousedé se velmi podívali jeho pokladům, nejvíce jejich zdroji: v mnoha svých všech stavěli Anikoviči kostely; konečně v městě Usoi na řece Vyčegdě, kde tehdy žili, vystavěli ne-